

Kooli arengukavade uurimuse põhikriteeriumid

Koostanud E.-S. Sarv – OK ja AÕK nõupidamiste materjalide toel
Juuni – oktoober, 2001.

Uurimuse eesmärk-ülesanne:

- Koolide arengukavade analüüsi ja varem läbiviidud haridusuuringute põhjal kaardistada toetust vajavad valdkonnad;
- Töötada soovituslikul tasandil välja kooli arengukava struktuurikomponendid, selle põhjal hinnata hetkeseisundit ning tulevikusuundumusi.

Uuringuprojekt jaguneb omakorda järgmisteks suuremateks blokkideks:

- Koolide soovide, ideaalide, eesmärkide ja probleemide kaardistus haridusametitesse laekuvate arengukavade analüüsi põhjal (vastutajad Viivi Lökk, Nele Litvinova)
- Koolide arengukavade põhitrendid ja suhe õpiühiskonna mudeliga (vastutaja Ene-Silvia Sarv);
- Hinnang koolikultuuri arenguseisundile (vastutaja Airi Liimets?);
- Kooli arengukava funktsioneerimise mehhanismid (?);

Uurimuse põhikriteeriumid

- Kooli arengukava, kooli õppekava üldosa **ideeline terviklikkus**
 - RÕK-I põhiprintsiipide läbikirjutatus – järgimine nimetatud dokumentides / arengukavas
 - Koolikultuuri põhiaspektide esindatus/järgimine
 - Kasvatustilise / üldpädevuslike aspektide läbivus
- Kooli arengukava koostamise protseduuride/protsessi vastavus (HM?), RÕK ja strateegiliste dokumentide põhiideestikule:
 - Vertikaalne ja horisontaalne osalus
 - Püstitamiste töö
 - Lühikese, keskmise ja pika perspektiivi arvestamine
 - Uuenduslikkuse ja uusima teadmuse õppeprotsessidesse integreerimise mehhanismide olemasolu/arendamine
 - Koolikultuuri muut(u)mise suund
 - Juhtimise ja kvaliteedi(-juhtimise/-kontrolli) muut(u)mise suund
 - Õppekavaarenduse ja arengukava kontekstuaalne ühtsus
 - Isiksusekeskse, õppimiskeskse, üldpädevusliku ja integratsioonilise aspekti väljajoonistatus õppekavas ja arengukavas
 - Tugisüsteemide/-protsesside olemasolu/arendamine RÕK ja õpiühiskonna ideede realiseerimiseks KÕK kaudu ja kooli arengukavas.
- Kooli personali, eriti pedagoogide ja juhtkonna individuaalse ja kollektiivse professionaalse ja kultuurilise arengu/õppe süsteemi olemasolu/arendus ja kvaliteet.
 - Täiendhariduse integreeritus arengukava ja KÕK arenduse protsessidega
 - Individuaalse õppe stimuleerimine ja arvestus
 - Kultuurilis-keelelise, arvutialase- ja pedagoogilis-psühholoogilise kompetentsuse saavutamine ja arvestamine
 - Õpetaja uute rolli-identiteetide kujundamise toetamine

Kooli arengukava uuring

- Kooli arengukavade kontentanalüüs ja terviktekst peaks võimaldama anda vastuse allpooltoodud tabeli küsimustele.
- Vastustest peaks ilmnema a) arengukavade ühis- ja erisusjooned; b) teatav tüpoloogia eespooltoodud kriteeriumidest lähtuvalt;
- Metaanalüüs – a) mida kõneleb kontentanalüüs ja tüpoloogia dokumentides kajastuvast suhtest õpiühiskonna ja haridussüsteemi arengustrateegia kontseptsioonidega; b) millised on eelnevast lähtudes arengutuge vajavad suunad.

	Hinnang					Kommentaarid
	Pole üldse esinemas	Kaudselt väljendatud	Nimetatud, kuid pole lahti kirjutatud	1. Pealiskaudselt lahtikirjutatud, 2. põhjendamatult, 3. seostamata teiste valdkondadega (märki da 1, 2 v 3)	Põhjalik, seostatud arenguga 1. pikas perspektiivis (üle 5 a.) 2. keskperspektiivis (2-4 a.) 3. lühiperspektiivis (1 a.)	
	1	2	3	4	5	6
1. Kooli arengukava, õppekava üldosa ideeline terviklikkus						
1.1. RÕK-I põhiprintsiipide läbikirjutatus arengukavas						
• Võrdne võimalus hariduse omandamiseks						
• Humanism ja demokraatia						
• Isamaalisus ja rahvusvahelisus						
• Kõigi õpilaste arendamine						
• Õppija aktiivsus ja vastutus						
• Tasakaalustatus ja integratiivsus õppes						
• Keelelis-kultuuriline integratiivsus						
• Orienteeritus probleemidele						
• Õppekava avatus						
Igaühel on ligipääs kavliteetsele infole kooli kohta						
Igaühel on ligipääs kaasagsele infole a) raamatukogu kaudu						
b) Infotehnoloogia abil						
1.2. Koolikultuuri põhiaspektide esindatus/järgimine						
• Personali kaasamine protsessidesse-koolitusse						
• Traditsioonide esindatus (kooli enese traditsioonid) ja sisukus, kasvatustliku aspekti esiletõõtmine						
• Riiklike traditsioonide, riigipühade jms esindatus ja sisukus, kasvatustliku aspekti esiletõõtmine						
Koolis on ühisideede, ühiste tulevikunägemuste						

loomise ja tugevdamise traditsioonid						
Õppevormide/organiseerimise mitmekesisus/avatus: võimalus kasutada						
• traditsioonilist klassiõpet (ainet õpitakse kogu õppeaasta vältel)						
• perioodõpet (aineõpetus keskendatakse teatud õppeperioodidele);						
• klassideta kursuseõpet						
Eneseanalüüsi ja enesekontrolli, vastutustunde valitsemine juhtkonnapoolse sisekontrolli ees						

	1	2	3	4	5	6
2. Kooli arenduskava, õppekava ja nende koostamise protseduuride/protsessi vastavus RÕK ja strateegiliste dokumentide põhiideestikule:						
2.1. Vertikaalne ja horisontaalne osalus						
Osalevad hierarhia kõik astmed (reatöötajast direktorini)						
Osalevad lauti kõik (nt klassi tasemel nii lapsevanemad, õpilased, klassijuhataja, aineõpetajad jne)						
Kooli töötajate kõrval on haaratud Hoolekogu						Kes veel?
Kogukond						
2.2. Püstitiimide töö						
Töötavad püsivad tiimid						
• arengu sisuliste probleemide lahendamiseks						
• arengu monitooringuks						
• õppekava arenduseks						
• integratsiooni saavutamiseks						
On olemas tiimid kooliväliseks projektideks						
On kavas luua tiimid kooliväliseks projektideks						Mis laadi?
On olemas tiimid koolisiseks projektideks v kavatakse need luua						Mis laadi?
2.3. Lühikese, keskmise ja pika perspektiivi arvestamine						
Kas arengukava koostamiseks on kasutatud SWOT-analüüsi						
Kas SWOT'i tegi väike rühm?						Kui jah, siis mitu, kes (ameti-postilt)
SWOT'i tegemisse olid haaratud:						
• lapsevanemad						
• kogu õpetajaskond						
• kooli mittepädagoogiline personal						
• hoolekogu						
• õpilaste esindused						
SWOT'is on esile toodud eelkõige käegakatsutavad, pisiprobleemid (nt koridoride valgustus paremaks, igale töötajale nimesilt jmt),						
SWOT'is ulatatakse pikaajalises perspektiivis oluliste mõjuriteni (ühiskond, hariduspoliitika jne)						

SWOT-ist on tuletatud nõutav 3-aastane tegevuskava						
SWOT-ist on tuletatud pikema perspektiiviga arengutrendid						
• 3 aastaks						
• 5 aastaks						
• enam kui 5 aastaks						
SWOT-ist on tuletatud						
• alternatiivid (mitu võimalikku arengutrendi, stsenaariumi)						
• arengueelistus, mis on kooskõlas missiooni/visiooni ga						
• arengueelistus, mida on arvestatud konkreetsete plaanide tegemisel						
Arengukavas on sõnastatud						
• missioon						
• visioon						
Missioon ja visioon on utopilised						
Missioon ja visioon on liialt realistlikud						
Missioon ja visioon esindavad SWOTist tulenevate arengustsenaariumide soovitatavaimat suunda						
2.4. Uuenduslikkuse ja uusima teadmuse õppeprotsessidesse integreerimise mehhanismide olemasolu/arendamine						
Uuendusesse/uuendajatesse soosiv suhtumine on selgesti tajutav						
Uuenduste sisseviimiseks on mehhanismid						
Uuenduste eest on ette nähtud ergutused						
2.5. Õppekavaarenduse ja arengukava kontekstuaalne ühtsus						
Õppekava arenduse mehhanismid on arengukavas olemas						
Õppekava arendus on kirjeldatud samas stiilis (demokraatlik v hierarhiline jm) kui arengukava						
2.6. Isiksusekeskse, õppimiskeskse, üldpädevusliku ja integratsioonilise aspekti väljajoonistatus arengukavas						
Arengukava tekst sisaldab ülaltoodud termineid						
Arengukava tekst sisaldab tegevusi, mis neid aspekte realiseeriks						
2.7. Tugisüsteemide/-protsesside olemasolu/arendamine õpiühiskonna ideede realiseerimiseks kooli arengukavas.						
Arengukavas /eelistusstsenaariumis esineb mõiste						
• õppiv organisatsioon						
• õpiühiskond,						
• teadmusjuhtimine, teadmiste juhtimine v nende analoogid						
• kvaliteedijuhtimine v analoog						
need on sisuliselt mõistetavad – lahti seletatud antud kooli kontekstis						
Arengukava näeb ette meetmed kogu personali pidevõppeks						

Arengukava näeb ette meetmed pedagoogide ja juhtkonna kraadiõppe toetamiseks						
Arengukava sisaldab ideid v tegevusi kollektiivse teadmise kogumisest ja vahetamisest						Milliseid?

3. Kooli personali, eriti pedagoogide ja juhtkonna individuaalse ja kollektiivse professionaalse ja kultuurilise arengu/õppe süsteemi olemasolu/arendus ja kvaliteet						
3.1. Täiendhariduse integreeritus arengukava ja KÕK arenduse protsessidega						
Täiendharidus on kavandatud kogu kollektiivi jaoks						
• formaalselt						
• seotult arengukavas näidatud missiooni, arengu põhitrendide v õppekava arenduse ülesannetega						
Individuaalselt on igatüüpi võimalik oma huvidele vastava täiend- v ümberõppe saamiseks väljaspool kooli						
3.2. Individuaalse õppe stimuleerimine ja arvestus						
Individuaalset enesetäiendamist stimuleeritakse						
Kasutusel on						
a) individuaalne õpinguraamat;						
b) kutsemapp						
3.3. Kultuurilis-keelelise, arvutialase- ja pedagoogilis-psühholoogilise kompetentsuse saavutamine ja arvestamine						
Ette on nähtud teadmiste omandamine						
• haridussüsteemist,						
• sotsioloogiast,						
• kultuuri loost,						
• majanduse arengust						
• organisatsiooni juhtimisest						
3.4. Õpetaja uute rolli-identiteetide kujundamise toetamine						
Õpetajate/personali osalus hariduspoliitikas						
• Kohalik						
• Regionaalne						
• Üleriigiline						
• rahvusvaheline						
Kas on esile toodav kooli arengu suunitlus mõnele järgmistest "põhisuundumustest" :						
• ühendav/inclusive (ühisele, kaaslase edule, teiste kasule ja ühisele konkurentsivõimele orienteeritud, heategevuslikkuse elemendi olemasolu)						
• tõrjuv/exclusive, võõrandav (kitsalt individuaalsele edule, kasule, konkurentsivõimele orienteeritud)						

• konservatiivne, madalate/pinget mittepakkuvate jälgendavate sihtide ja "tarbijalike ning konkurentsiedu pakkuvate" eesmärkidega						
• pingestatud sihtidega, kõrgetele väärtustele (sh eetilisetele), uuendustele, loomingule-leiutamisele jne orienteeritus						
Kas loominguvabadus ja kontrollimehhanism						
• on üks teist välistavad mingite org-te meetmete/arengutega?						
• On üks teist toetavad?						
Kas						
• esineb enesesse – kooli-suletus või						
• tendents näha teistes (koolides, ühiskonnas, kogukonnas jne) partnereid, võrgustikuloomise taotlus						
Kas on välja loetav kultuurilis-keelelise integratsiooni ideesti (eriti vene õppekeele koolide puhul)?						
Kas riigikeele õpe on osa enesearenduse v täiendkoolitusprogrammist vene õppekeele koolide õpetajatele?						
Kas						
• iga indiviidi areng on sama tähtis kui ühine areng						
Kas tiimitöö ja igaühe kaasamine teadmuse loome (sh õppekavalpooe jne) protsessi on sõnastatud, kindlustatud organisatsiooniliselt						
Kas õpilane on nähtud individuaalsena, kelle vajadusi peaks protsess/arendusprotsess ikka enam rahuldama-arendama?						

Abiks intervjuerijale ja lisaks eespool toodud küsimustikule

Alljärgeva osa vastused kodeerida küsimuse numbri ette, kommentaarid lisada tekstina vabasse ruumi.

Jah + ;
ei - ;
nii ja naa, enam-vähem v .

1. Kas arengukavas on missioon? Milline on selles peituv sõnum / paradigma?
2. Kas arengukavas on visioon? Milline on selles peituv sõnum / paradigma? Kui pika perspektiiviga see on?
3. Kas eesmärgid ja prioriteedid on määratletud? Mille alusel? Millises paradigmas?
4. Kas on olemas arengukava uuendamise kord? Milline?
5. Kas on olemas arengukava hindamismehhanism? Milline?

6. Kas on olemas kooli hetkeolukorra analüüs? Mille alusel?
7. Kas on kooli omanäolisus märgatav arengukava kaudu? Kuidas? Milline?
8. Kas kooli arengukava kajastab piirkonna (linnaosa, valla, maakonna) arengut või arenguvajadusi?
9. Kas arengukavas on tegevuskava?
 - Kas see vastab visioonile?
 - Missioonile?
 - Seatud eesmärkidele?
10. Kas kooli juhtimine toetub meeskonnatööle? Millised on need meeskonnad?
11. Kas kooli juhtimine toetub direktsiooni otsustele?
12. Kas kooli juhtimine on ainuisikuline?
13. Kas kooli juhtimises osalevad kooli hoolekogu ja ÕOV? Millise mehhanismi abil?
14. Kas arengukavas on investeeringute vajadus välja toodud numbriliselt?
 - On see põhjendatud tegevuskavaga?
 - Vastab see põhitrendile v stsenaariumile?
15. Kas kool näeb oma rolli kodanike teenindajana?
16. Kas kool on kohaliku kultuurielu keskus?
17. Kas kool toetab elukestva õppimise vajadust?
 - Õhtused õppused vanematele, täiskasvanutele jne.
18. Kas arengukavas on planeeritud koostööd lastevanematega?
19. Kas on välja toodud kooli roll antud sootsiumis?
20. Kas on täiendkoolitus juhuslik või planeeritud kogu arengukava ulatuses ?
21. Kas koolil on IT arengukava?
22. Kas koolil on kodulehekülg?
23. Kas koolil on meediaplaan?
24. Kas kool arvestab erivajadustega õpilastega? Investeeringud selles vallas?
25. Kas kool pöörab tähelepanu andekatele õpilastele?
26. Kas kooli arengukava peegeldab kooli vaimsust?
27. Kas kooli arengukavas planeeritakse rahvusvahelist koostööd?
28. Kas kool planeerib oma õpilaskontingenti? Valikupõhimõtted/ piirkonnakool/ katsed?
29. Kas kool kogu eluks? Või planeeritakse õpilasele kaasa anda lisaks aineteadmistele teadmisi ja oskusi eluga toimetulekuks?
30. Kas kooli keskkond/ õpikeskkond on õpilase tervist väärtustav?(pingid, värvid, valgustus?)
31. Kas kooli teenindab arst?
32. Kas kooli teenindab sotsiaaltöötaja või on ta planeeritud?
33. Kas arengukavas planeeritakse õppetööd toetavate õppevahendite soetamist, peetakse oluliseks nende kaasaegsust?
34. Kas kool teeb õppetöö vallas koostööd teiste sarnaste koolidega/ haridusasutustega jne?
35. Kas kool on konkurentsivõimeline? Või pakub teistele konkurentsi. Milles?
36. Kas arengukavas märgitu toetab põhilisi õpioskusi (üldiselt, nii õpilaste kui petronali, juhtkonna, lapsevanemate jaoks)
 - Õppima õppimine
 - Teadmiste avardamine ja integreerimine
 - Suhtlemisvõimekus

- Mõtlemis- ja põhjendus-arutlusvõimed
- Interpersonaalsed võimed
- Isiklik ja ühiskondlik vastutus

37. Kas toetab arengukava ja selle loomisprotsess efektiivse demokraatliku kooli tunnusoone:

- 1) kooli töötajate vertikaalne kaasahaaratus kooli probleemide lahendamisse;
- 2) kooli tegevuse ülesehitamine positiivsele tulevikunägemusele, visioonile, mitte puuduste kritiseerimisele;
- 3) kooli arengu nägemuse (visiooni), perspektiivide ja plaanide ühine väljatöötamine;
- 4) kollegiaalsed suhted - ühiste arusaamade jagamine õpilaste ja kooli arengust;
- 5) ühised väärtused ja huvid, nähtuste sügavama tähenduse otsimine, mitte võim ja positsioon, liikumapaneva jõuna;
- 6) horisontaalne kaasahaaratus - kooli probleemide lahendamine, visiooni poole liikumine on nii kooli töötajate, lapsevanemate kui õpilaste ühistegevuse alus, kaasa on haaratud ka koolivälised institutsioonid.
- 7) kooli traditsioonide, sümbolite ja sümbolika, legendide, lugude jne olemasolu ja pidev tekkimine; kooli kujundus;
- 8) ühistegevuse ja partnerluse õhkkonna valitsemine, vastastikune usaldus ja toetus;
- 9) eneseanalüüsi ja enesekontrolli, vastutustunde valitsemine sisekontrolli ja formaalse aruandluse asemel;
- 10) pideva (nii individuaalse kui kollektiivse) enesetäiendamise õhkkond; orienteeritus igapäevase eluarengule kui protsessile, samuti kooli pidevale tasakaalustatud uuendamisele;
- 11) loominguksuse ja uuenduste soosimine;
- 12) olulisemate koolielu puudutavate otsustuste tegemine ühisotsustustena, konsensuse alusel, mitte administratsiooni või "enamuse" poolt;
- 13) lapse, õpilase võrdväärse partnerina tunnustamine, armastus lapse vastu õpetajaks-kasvatajakas olemise põhieeldusena (kriteeriumina);
- 14) ligipääs kvaliteetsele infole, teabe saamine enesest, lastest ja protsessidest ka refleksiooni teel;
- 15) üksikisiku mõjukuse tugevdamine - igapäev on oma ainuomane võime olla kasulik teistele, ühisele eesmärgile ja see võime on tunnustatud, usaldatud.